

ZEN

A UMĚNÍ

ÚDRŽBY

MOTOCYKLU

ROBERT M. PIRSIG

ZEN A UMĚNÍ ÚDRŽBY MOTOCYKLU

Robert M. Pirsig

**ZEN A UMĚNÍ
ÚDRŽBY MOTOCYKLU**

zkoumání hodnot

VOLVOX GLOBATOR

Robert M. Pirsig

Zen and the Art of Motorcycle Maintenance

Přeložil Martin Svoboda

All rights reserved

Copyright © 1974, 1999 Robert M. Pirsig

Published by arrangement with William Morrow,
an imprint of HarperCollins Publishers. All rights reserved.

Translation © Martin Svoboda, 2006, 2017

ISBN 978-80-7511-378-8

ISBN 978-80-7511-379-5 (epub)

ISBN 978-80-7511-380-1 (pdf)

Mojí rodině

Zvláště děkuji Stuartu Cohenovi
za kancelář, kde jsem mohl psát,
a paní Abigail Kenyonové
za kritiku a pomoc v začátcích.

Poznámka autora:

Následující příběh vychází ze skutečných událostí. I když mnohé bylo ze stylistických důvodů upraveno, ve své podstatě je toto vyprávění třeba považovat za pravdivé. Kniha by však neměla být žádným způsobem spojována s dlouhou řadou faktografických textů, které se zabývají pravou zenbuddhistickou praxí. Ani o motocyklech nepřináší příliš mnoho informací.

*A co je dobré, Faidre,
a co dobré není –
musíme se na to někoho ptát?*

PŘEDMLUVA PŘI PŘÍLEŽITOSTI 25. VÝROČÍ VYDÁNÍ *ZENU A UMĚNÍ ÚDRŽBY MOTOCYKLU*

Předpokládám, že každý spisovatel sní o takovém úspěchu, jakého kniha *Zen a umění údržby motocyklu* dosáhla za uplynulých dvacet pět let – získala fantastické recenze, prodaly se jí milióny kopií ve dvaceti třech jazycích a v tisku byla označena za „nejpopulárnější filozofickou knihu všech dob“.*

Když jsem ji na začátku sedmdesátých let psal, měl jsem samozřejmě podobné sny, ale dával jsem si pozor, abych se na ně příliš neupínal nebo se o nich nezmiňoval na veřejnosti. Báł jsem se totiž, že by je lidé považovali za slavomam a návrat mé někdejší duševní choroby. Dnes jsou tyto sny realitou a já už si s tím nemusím dělat hlavu.

Nebudu však znovu vyprávět o úspěchu, který každý zná, a raději upozorním na to, v čem kniha selhala – to pro mě znamená vyšší kvalitu. Možná tak pomohu ony omyly napravit. Nejvýraznější jsou dva – jeden malý a druhý velký.

Nejprve k tomu malému – Faidros neznamená v řečtině „vlk“. Tento přehmat má své kořeny ve skutečném zážitku z roku 1960 na Chicagské univerzitě, který je v knize vylíčen v Části čtvrté. Profesor filozofie se zmínil o tom, že Platón rád dával svým postavám jména, která náznakem popisovala jejich osobnost, a v dialogu Faidros se objevilo přirovnání k vlku. Profesor, který se ve skutečnosti jmenoval buď Lamm nebo Lamb, se na mě zahleděl tak, jako by se na mě to označení hodilo. Byl jsem tehdy outsiderem, který se víc než o studium zajímal o to, jak vyučovanou látku napadnout, a moje hyperaktivní mysl se tohoto označení chopila jako přesného vyjádření mého vztahu ke škole. Tato mýlka pak proklouzla až do knihy. Ale postavou, kterou Platón přirovnal k vlkovi, nebyl Faidros, nýbrž Lysias, jehož jméno se podobá řeckému *lykos*, což znamená „vlk“. Faidros ve skutečnosti znamená „skvělý“ nebo „oslnivý“, jak mi čtenáři mnohokrát připomněli. Měl jsem štěstí. Také to mohlo znamenat něco mnohem horšího.

Druhý omyl je mnohem závažnější, poněvadž zásadním způsobem zamtlil vyznění knihy. Mnoho lidí si všimlo, že na konci se věci nijak výrazně nevysvětíl a že tam něco schází. Někteří mluví o „šťastném

---

* *London Telegraph* a vysílání BBC.

hollywoodském konci“, který znevažuje uměleckou sevřenost knihy. Mají pravdu, ale nikoliv proto, že bych měl takový konec v úmyslu. Snažil jsem se o úplně jiný konec, který jsem nedokázal dostatečně jasně vyjádřit. V tomto zamýšleném konci to není vypravěč, kdo porazí podlého Faidra, ale je to naopak úctyhodný Faidros, kdo porazí vypravěče, který ho celou dobou pomlouval. V tomto vydání je omyl vyjasněn, protože pro Faidrův hlas je použito odlišné, bezpatkové písmo.

Abych to dále rozvedl, vrátím se k semináři tvůrčího psaní, který se na začátku padesátých let konal za zimních odpolední na Minnesotské univerzitě. Naším učitelem byl Allen Tate, významný básník a literární kritik. Mnoho hodin jsme strávili diskusí nad knihou Henryho Jamese *Utažení šroubu*, ve které se vychovatelka snaží ubránit dva své chráněnce před přízraky, ale nakonec ve svém snažení neuspěje a obě děti zemřou. Byl jsem pevně přesvědčen, že je to obyčejný a přímočarý duchařský příběh, ale Tate prohlásil: Kdepak, Henry James má na víc. Vychovatelka zde není hrdinkou, ale plní v příběhu roli padoucha. Děti nezabije duch, ale vychovatelčino nepřičetné přesvědčení, že nějaký duch vůbec existuje. Ze začátku jsem tomu nechtěl věřit, ale pak jsem si knihu přečetl znovu a pochopil jsem, že Tate má pravdu. Obojí interpretace je možná.

Jak mi to jen mohlo uniknout?

Tate vysvětlil, že James tohoto kouzla dosáhl použitím ich-formy, neboli vypravěče v první osobě. Dodal, že ich-forma je nejobtížnější vyprávěcí způsob, protože spisovatel je uzavřen v hlavě vypravěče a nemůže z ní ven. Nemůže napsat „mezitím na farmě“ a přejít tak k jinému tématu, protože je ve vypravěči navěky uvězněn. *Ale čtenář tím pádem také!* A v tom spočívá síla vyprávění v ich-formě. Čtenář nechápe, že vychovatelka je v příběhu padouch, protože nikdy nespatří nic jiného, než co vidí ona.

Nyní se vraťme k *Zenu a umění údržby motocyklu* a povšimněme si podobností. Je zde vypravěč, jehož mysl nikdy neopustíte. Vypravěč mluví o zlém duchu jménem Faidros, ale jediným zdrojem, ze kterého víte, že je tento duch zlý, je vypravěč sám. Ve snech vypravěče se Faidros objevuje v určitém světle a vám začne postupně docházet, že nejnem vypravěč pronásleduje Faidra a touží ho zničit, ale že také Faidros pronásleduje vypravěče se stejným úmyslem. Kdo nakonec zvítězí?

Jde o rozštěpenou osobnost: dvě mysli bojující v jednom těle. Jde o nemoc, kterou vystihuje původní význam slova „schizofrenie“. Tyto dvě mysli mají odlišné názory na to, které hodnoty jsou v životě důležité.

Pro vypravěče jsou nejdůležitější společenské hodnoty. Jak říká na začátku, „vlastně mě už roky nenapadlo nic nového.“ Pořád vypráví svůj příběh tak, aby se vám zalíbil. Dělí se o své soukromé myšlenky s vámi, ale nikoliv s Johnem, Sylvií, Chrisem nebo DeWeeseovými. Především však nechce být izolován od vás – od čtenáře – ani od okolní společnosti. Pečlivě si zachovává svoji pozici v mezích běžné společnosti, protože zažil, co se stalo Faidrovi, který se tak nechoval. Vypravěč se totiž poučil. Už žádné elektrošoky. Pouze v jedné chvíli přízná čtenáři své tajemství: je kacířem, kterému všichni blahopřejí, že si zachránil duši. V duchu však ví, že si zachránil jenom vlastní kůži.

Existují pouze dva lidé, kteří to vědí nebo tuší. Jedním z nich je nic nechápající Chris, který se doslova hroučí žalem, protože hledá otce, kterého si pamatuje, kterého má strašně rád a kterého nemůže nikde najít. Tou druhou osobou je Faidros. Ví naprosto přesně, co má vypravěč za lubem, a proto jím pohrdá.

Ve Faidrových očích je vypravěč zrádce a zbabělec, který zaprodal pravdu za to, že bude oblíbený a že ho společnost, psychiatři, rodina, zaměstnavatelé i známí přijmou. Zjistil, že vypravěč už nechce být upřímný – chce být pouze přijat jako člen společnosti a je ochoten se klanět a přizpůsobovat po zbytek života.

Pro Faidra jsou nejdůležitější myšlenkové hodnoty. Kašlal na to, jestli ho má někdo rád nebo ne. Cílevědomě se hnál za pravdou, která byla podle jeho názoru pro svět nesmírně důležitá. Lidé kolem něj neměli sebemenší představu, o co mu jde, a snažili se ho proto zabít. Proto ho ze společenského hlediska zničili – umlčeli. Ale zbytky toho, co věděl, stále vězely v mozku vypravěče, a proto došlo ke konfliktu.

Na konci je to právě Chrisovo utrpení, co Faidra osvobodí. Když se Chris zeptá: „Opravdu jsi byl šílenější?“ a odpověď zní: „Ne!“, neodpovídá vypravěč, ale Faidros. A když Chris odtuší: „Já to věděl,“ už také ví, že poprvé za celý výlet mluví se svým dlouho hledaným otcem. Všechno napětí je pryč. Dokázali to. Pokrytecký vypravěč zmizel. „Teď už to bude jenom lepší,“ říká Faidros. „Člověk to tak nějak pozná.“

Pokud se chcete dozvědět něco víc o skutečném Faidrovi, který není podlý přízrak, ale spíše dobrosrdečný a do sebe ponořený intelektuál, dovolte mi, abych vám doporučil knihu *Lila*, pokračování *Zenu a umění údržby motocyklu*, kterou správně pochopil jen velmi malý počet čtenářů. Doporučuji také internetovou stránku www.moq.org, vedenou skupinou lidí, kteří patří mezi těch několik málo chápavých čtenářů.

Robert M. Pirsig

ČÁST PRVNÍ

1

Nemusím ani sundávat ruku z levého řídítka motorky a vidím, že podle hodinek je půl deváté. Vítr je i při stokilometrové rychlosti teplý a vlhký. Pokud je takhle horko a dusno v půl deváté ráno, jsem zvědavý, jak to bude vypadat odpoledne.

Ve větru je cítit štiplavý pach okolních močálů. Jsme na Středozápadních pláních, které jsou plné bažin s kachními revíry, a míříme z Minneapolis směrem na severozápad k Dakotám. Jedeme po staré betonové dvouproudovce, po které skoro nikdo nejezdí – před pár lety totiž nedaleko otevřeli čtyřproudovku. Když míjíme močál, vzduch se prudce ochladí. A potom je najednou zase teplo.

Jsem rád, že tudy opět projíždím. Je to zapomenutý kraj, kde není nic zajímavého, a právě v tom je jeho půvab. Na takových starých cestách se člověk krásně uvolní. Drkotáme po rozpraskaném betonu a vedle nás se střídají rákosy, lužní louky, pak další rákos a bařička. Tu a tam se objeví pruh otevřené vody, a když se člověk pozorně podívá, zahlédne u orobinců divoké kachny, želvy... a tamhle je vlhovec.

Poklepu Chrisovi na koleno a ukážu prstem.

„Co je?“ zakřičí.

„Vlhovec!“

Něco řekne, ale já ho neslyším. „Cože?“ zahulákám.

Chytí mě zezadu za helmu a nahlas mi oznámí: „Těch už jsem viděl spousty, tati!“

„Aha!“ zařvu a přikývnu. Když je vám jedenáct, tak na vás vlhovci moc velký dojem nedělají.

Na to musíte být starší. Mně se tu vracejí staré vzpomínky, které on nemá. Vybavují se mi chladná rána, kdy listy bařičky zhnědly a rákosy se klátily v severozápadním větru. Tehdy se stejný pronikavý pach zvedal z bahna, když jsme se v holínkách po pás brodili na stanoviště a čekali, až vyjde slunce a začne kachní sezóna. Vzpomínám taky na zimy, kdy byly močály zamrzlé a pusté, já se procházel po zasněženém

ledě mezi uschlými rákosy a kolem nebylo nic než šedá obloha, suchá tráva a chlad. Vlhovci už tehdy odlétli. Ale teď je červenec a oni jsou zpátky, všechno doslova kypí životem a každý čtvereční metr bažin bzučí, vrže, hučí a cvrká a milióny živých tvorů v tomto ohromném společenství prožívají své životy v jakémisi dobrotivém bezčasí.

Když trávíte dovolenou na motorce, vnímáte svět úplně jinak. V autě vždycky sedíte jako v krabici, a protože jste na to zvyklí, nedochází vám, že sledujete jenom další televizní pořad. Je z vás pasivní pozorovatel a svět kolem vás ubíhá unyle jako na obrazovce.

Na motorce žádná obrazovka neexistuje. Jste v přímém kontaktu s tím, co vidíte. Už obraz pouze nesledujete, ale jste přímo v něm a ten pocit bezprostřednosti vám vyráží dech. Beton, který sviští deset centimetrů pod vašimi chodidly, je opravdový. Je to stejný materiál, po kterém denně chodíte, je přímo pod vámi a je tak rozmazaný, že na něj nedokážete zaostřit. Přesto můžete kdykoliv spustit nohu a dotknout se ho – a tenhle pocit si neustále bezprostředně uvědomujete.

Cestujeme s Chrisem do Montany a před námi jedou naši známí. Možná pojedeme ještě dál. Plány máme schválně neurčité, chceme spíš cestovat než někam dojet. Máme prostě dovolenou. Záměrně si vybíráme vedlejší silnice. Nejlepší jsou asfaltové okresky, potom jsou na řadě silnice první třídy. Nejhorší jsou dálnice. Chceme si volného času pořádně užít, a proto klademe důraz spíš na „užít si“ než na „čas“. Když takto změníte úhel pohledu, změní se i celý váš postoj. Jízda po klikaté silnici v kopcích trvá sice déle, ale je mnohem zábavnější, protože se na motorce nakláníte do zatáček a neháže to s vámi ze strany na stranu jako v nějaké krabici. Cesty, kde nikdo nejezdí, jsou příjemnější, ale i bezpečnější. Cesty bez motorestů a billboardů jsou lepší: lesíky, louky, ovocné sady a trávníky tu sahají skoro až ke krajnici, děti vám mávají a lidi na verandách zvedají oči, kdože to jede kolem, a když zastavíte a zeptáte se jich na cestu nebo na informace, odpověď je zpravidla delší, než potřebujete, a lidi se vás ptají, odkud jste a jak dlouho už cestujete.

Takové okresky jsme s manželkou a kamarády začali brázdít před několika lety. Jednou za čas jsme po nich přejeli, jen tak pro změnu, nebo abychom si zkrátili cestu k další hlavní silnici, a krajina byla pokaždé nádherná. Když jsme pak sjížděli na hlavní tah, byli jsme uvolnění a veselí. Udělali jsme to takhle několikrát, než jsme si uvědomili, co nám mělo být jasné už dávno: tyhle cesty se od těch hlavních opravdu liší. Životní tempo a vůbec mentalita zdejších lidí je jiná. Nikam se neženou. Nemají tolik naspěch, aby nemohli být zdvořilí. O prožívání „tady

a teď“ vědí všechno. To jenom ti druzí, kteří se před lety přestěhovali do města, a jejich ztracené děti na to skoro zapomněli. Tenhle objev stál vážně za to.

Proč nám to ale trvalo tak dlouho? Měli jsme ty cesty před očima, a přesto jsme je neviděli. Nebo jsme spíš byli naučení, abychom je neviděli. Možná jsme uvěřili té habaďuře, že opravdový život tepe ve velkoměstě a že na venkově dávají lišky dobrou noc. Bylo to zvláštní. Pravda vám zaklepe na dveře a vy jí řeknete: „Neotravuj, hledám pravdu,“ a ona tedy odejde. Je to zvláštní.

Když jsme ale jednou po těch cestách začali jezdit, už nás od nich nemohlo nic odradit. Trávili jsme na nich víkendy, večery i dovolené. Stali se z nás zarytí okreskomilové a zjistili jsme, že pořád ještě o cestování nevíme všechno.

Naučili jsme se například, jak dobré silnice rozeznat na mapě. Pokud se cesta klikatí, je to dobře. To znamená kopce. Jestliže ale jde o hlavní tah z malého města do velkoměsta, pozor na něj. Nejlepší cesty vedou z jednoho zapadákovu do druhého a vždycky někde opodál leží větší silnice, po které se tam dostanete rychleji. Pokud jedete z velkého města na severovýchod, nikdy nejezděte příliš dlouho přímou cestou. Na předměstí zahněte na sever, pak na východ, pak zase na sever a za chvíli budete na vedlejší silnici, kterou používají jenom místní.

Nejdůležitější je neztratit se. Protože po těchto cestách jezdí jen místní, kteří je znají z paměti, nikdo si nestěžuje, když nejsou odbočky značené. Často taky nejsou. A pokud značené jsou, bývá to malá cedule, která se nenápadně krčí v houští, a tím to hasne. Na okreskách vám nikdo nic neřekne dvakrát. Pokud tu značku v křoví přehlédnete, je to váš problém, ne jejich. Navíc zjistíte, že v automapách jsou tyhle cesty často zakreslené dost nepřesně. Někdy se proto vaše „okreska“ promění v polní cestu se dvěma vyjetými koleji, pak v cestu s jednou kolejí, až se nakonec rozplyne v pastvině. Taky můžete skončit u někoho na dvoře.

Proto se řídíme hlavně odhadem a cestu hledáme podle nejrůznějších náznaků. Pro případ, že by bylo pod mrakem a my se nemohli řídit podle slunce, nosím v kapse kompas a na speciálním držáku na nádrži mám posazenou mapu, takže pořád vidím, kolik kilometrů jsme ujeli od poslední křižovatky a na co si mám dávat pozor. Když máme takové pomůcky a nikam zvlášť nespěcháme, funguje to výborně – máme tak Ameriku skoro jen pro sebe.

O víkendech při Svátku práce a Dni obětí války jezdíváme po takových cestách celé hodiny a nikde nepotkáme ani živáčka. Pak pře-

jedeme nad dálnicí a vidíme auta, jak se tísní v hustých řadách od obzoru k obzoru. Uvnitř se kaboní tváře. Na zadním sedadle brečí děti. Vždycky mě napadá, že bych jim strašně rád něco řekl, ale oni se mračí a nejspíš hodně pospíchají, takže to není možné...

Viděl jsem ty močály tisíckrát, ale pokaždé je to pro mě nový zážitek. Říkat o nich, že jsou dobrotivé, není na místě. Stejně tak o nich můžete prohlásit, že jsou kruté a beze smyslu, a bude to taky pravda, jenže realita překonává všechny polovičaté představy. Hele! Nad rákosem víří ohromné hejno vlhvců, které z hnízd vyplašil hluk motorky. Plácnu Chrise přes koleno podruhé... a pak si vzpomenu, že je už viděl.

„Co je?“ zakřičí.

„Ale nic.“

„No tak co?“

„Já jenom, jestli jsi nepadl,“ zakřičím a dál už mlčíme.

Na motorce se za jízdy moc povídat nedá, ledaže byste se vyžívali v hulákání. Místo toho si všímáte věcí kolem sebe a přemýšlíte o nich. Přemítáte nad tím, co vidíte a slyšíte, nad počasím a vzpomínkami, nad motorkou i krajinou, kterou zrovna projíždíte. Klidně a pořádně nad tím vším přemýšlíte, nic na vás netlačí, a proto vás ani nenapadne, že byste ztráceli čas.

Proto bych chtěl daný čas využít k tomu, abych promluvil o věcech, které mě občas napadají. Většinou tak strašně pospícháme, že ani nemáme moc příležitostí k hovoru. Výsledkem je pak plytká každodenní monotónnost; člověk se po letech zamyslí, kam se všechen ten čas vlastně poděl, a zalituje, že už je pryč. Když teď konečně trochu času máme a uvědomujeme si to, rád bych ho využil k tomu, abych podrobněji probral otázky, které mi připadají důležité.

Chci se pustit do takové osvětové přednášky – nenapadá mě nic jiného než staré slovo indiánského původu: *šotóква*. Dříve se tak označovaly putovní přednášky pořádané ve stanech, které jezdily po Americe od města k městu. Stejnou Amerikou, kterou teď projíždíme my, cestovaly tyhle starosvětské veřejné rozmluvy na pokračování a kladly si za cíl posluchače poučit a pobavit, pozvednout jejich mysl a hlásat myšlenky kultury a osvěty. Tyto přednášky pak vytlačilo rychlejší rádio, kino a televize, a já mám dojem, že to nebyla až tak změna k lepšímu. Možná právě proto řeka našeho národního vědomí proudí v dnešní době rychleji a rozlévá se do větší šíře, ale nejde příliš do hloubky. Stará koryta jí už nestačí a při hledání nových jako by podél břehů šířila poušť a zkázu. V této šotókvě nechci razit žádná nová

řečiště, chci se zarýt hlouběji do starých koryt, která zanesly nánosy vyčpělých myšlenek a příliš často opakovaných klišé. Otázka „Co je nového?“ je sice zajímavá a může nám neustále rozšiřovat obzory, avšak pokud se nebudeme ptát na nic jiného, výsledkem bude jen nekonečná přehlídka hloupostí a malicherností – další nánosy zítřka. Já se chci naopak zabývat otázkou „Co je nejlepší?“ Ta se zarývá víc do hloubky než do šířky a odpovědi na ni obvykle odplavují nánosy dál po proudu. V historii lidstva existovaly doby, kdy byla myšlenková koryta až příliš hluboká a kdy žádná změna nebyla možná. Nedělo se tedy vůbec nic nového a to „nejlepší“ bylo stanoveno dogmatem. Dnes je však situace jiná. Zdá se, jako by proud našeho společného vědomí podemílal své vlastní břehy, ztrácel ústřední směr a smysl, zaplavoval nížiny a odděloval od sebe výšiny. Přitom však nemá žádný zvláštní cíl, pouze se vlastní vnitřní setrvačností valí nehospodárně vpřed. Nastal čas prohloubit stará řečiště.

Naši známí, John Sutherland a jeho žena Sylvie, zastavili na odpočívadle. Musíme se trochu protáhnout. Když parkuju vedle nich, Sylvie si právě sundává helmu a protřepává vlasy, zatímco John staví svého bavoráka na stojan. Nepadne ani slovo. Už jsme spolu byli na tolika výletech, že poznáme na první pohled, jak se ti druzí cítí. Teď jenom mlčíme a díváme se kolem sebe.

Takhle brzo ráno u laviček nikdo není. Máme to tu celé jenom pro sebe. John přejde po trávníku k litinové pumpě a začne pumpovat, aby se napil. Chris se loudá mezi stromy přes travnatý pahorek až k potůčku. Já se jenom rozhlížím.

Po chvíli se Sylvie posadí na dřevěnou lavičku a natáhne si nohy, zvedá jednu po druhé a pořád hledí do země. Dlouhé mlčení u ní znamená smutek, tak se jí na to zeptám. Podívá se na mě a pak zase zaboří zrak do země.

„Viděls ty lidi v autech, jak jeli opačným směrem? První byl strašně smutnej, ten další vypadal úplně stejně a tak to šlo dál a dál. Všichni měli úplně stejnej výraz.“

„Jeli prostě do práce.“

Má dobrý postřeh, ale nic nepřirozeného na tom nebylo. „Vždyť to znáš. Jedeš v pondělí ráno do práce a napůl ještě spíš. Kdo se v takovou chvíli usmívá?“

„Ale když oni vypadali tak zoufale,“ odvěti ona. „Jako by byli všichni mrtví. Bylo to jak pohřební průvod.“ Spustí obě nohy na zem a ne-zvedá je.

Chápu, co chce říct, ale z logického hlediska to nikam nevede. Člověk pracuje, aby se uživil, a přesně tohle oni dělají. „Já jsem se díval na močály,“ prohlásím.

Po chvílce se na mě podívá a zeptá se: „A cos viděl?“

„Velké hejno vlhoveců. Zničeheonic vylítli do vzduchu, když jsme projžděli kolem.“

„Mhm.“

„Měl jsem z toho radost. Když jsem je viděl, něco mi to připomnělo, znáš to.“

Na chvíli se zamyslí a pak se usměje, za zády hlubokou zeleň stromů. Rozumí tomu svéráznému jazyku, který nemá se slovy nic společného. Je jako dcera.

„Jo, jsou krásný,“ řekne.

„Možná je ještě uvidíme.“

„Budu se dívat.“

John se vrátí a kontroluje výstroj na motorce. Srovná nějaké popruhy, pak rozezne jednu brašnu a začne se v ní přehrabovat. Vyskládá pár věcí na zem. „Až budeš potřebovat špagát, klidně si řekni,“ prohlásí. „Ježišmarjá, já ho mám tak pětkrát víc, než je zdrávo.“

„Zatím ne, díky,“ odpovím.

„A sirky?“ ptá se a pořád kramaří v brašně. „Opalovací krém, hřebeny, tkaničky do bot... cože? Na co s sebou táhneme tkaničky do bot?“

„Nezačíněj zase,“ řekne Sylvie. Podívají se na sebe ledovým pohledem a pak se oba zahledí na mě.

„Tkaničky se můžou kdykoliv přetrhnout,“ pronesu vážně. Usmějou se, ale ne jeden na druhého.

Za chvílku se objeví Chris, takže můžeme vyjet. Než se připraví a nasedne, ti dva už odjíždějí a Sylvie nám mává. Vyrážíme znovu na cestu a já se dívám, jak druhá motorka mizí v dálce.

K šotókvě, kterou chci na tomto výletě přednést, mě před mnoha měsíci inspirovali tihle dva. Možná má něco společného s jistým disharmonickým podtónem v jejich vztahu, i když si tím nejsem úplně jistý.

Určitě neshody jsou myslím dost běžné v každém manželství, ale v jejich případě je to zřejmě vážnější. Aspoň mi to tak připadá.

Přítom u nich nejde o konflikt osobností – vězí to v něčem jiném. Ani jeden z nich za to nemůže, ani jeden z nich pro to nemá řešení, a já nejspíš také ne. Jenom o tom tak přemýšlím.

Začalo mi to vrtat hlavou v okamžiku, kdy jsme se s Johnem neshodli na jedné drobnosti. Šlo o to, nakolik by se měl člověk starat o údržbu

svého motocyklu. Přejde mi normální a přirozené, že používám manuál a sadu náradí, která byla v ceně, a sám si pak motorku seřizuju a opravuju. John to odmítá. Raději nechá opravy na kvalifikovaném mechanikovi, který všechno udělá správně. Ani jeden pohled není ničím výjimečný a tenhle drobný názorový rozdíl by nikdy nenarostl do takových obřích rozměrů, kdybychom spolu netrávili na motorkách tolik času, kdybychom nevysedávali u piva v zapadlých motorestech a nepovídali si o všem možném. Obvykle mluvíme o věcech, o kterých jsme přemýšleli během těch pár desítek minut od poslední zastávky. Pokud se bavíme o cestě nebo o počasí, o lidech, starých vzpomínkách nebo o zprávách v novinách, rozhovor se přirozeně a příjemně odvíjí. Ale kdykoliv jsem dumal nad tím, jak se motorka chová, a začal o tom pak u stolu mluvit, konverzaci jako když sekerou utne. Už se nikam neposune. Nastává ticho a zlom. Jako když dva staří kamarádi, jeden katolík a druhý protestant, popíjejí pívko a dobře se baví, když vtom přijde řeč na kontrolu porodnosti. A je po zábavě.

Když se vám přihodí něco takového, jako byste objevili zub, ze kterého vypadla plomba. Už ho nenecháte na pokoji, musíte do něj štourat, dloubat a osahávat ho jazykem. Nemůžete na něj přestat myslet – ne že by vás to bavilo, ale máte teď brouka v hlavě a nemůžete se ho prostě zbavit. Čím víc do tématu údržby motocyklu vrtám a štourám, tím je John podrážděnější, a já pak samozřejmě musím vrtat a tlačit ještě víc. Nedělám to schválně, abych ho naštvál, ale protože se mi zdá, že za jeho rozčilením vězí něco hlubšího, co není pod povrchem věci na první pohled vidět.

Když mluvíte o kontrole porodnosti, debata se zasekne proto, že se nehádáte jen o větší nebo menší počet narozených dětí. To je jenom slupka. Pod povrchem se totiž skrývá konflikt víry; na jedné straně stojí víra v empirické sociální plánování a na straně druhé víra v Boží autoritu zjevenou v učení katolické církve. Můžete praktické výhody plánovaného rodičovství dokazovat tak dlouho, až začnete sám sebe nudit, a nikam to nepovede, protože váš protivník nesouhlasí s předpokladem, že všechno, co je pro společnost praktické, je dobré samo o sobě. Dobré věci podle něj vyvstávají z jiných zdrojů, kterých si váží stejně – nebo ještě víc – než praktických společenských dopadů.

S Johnem je to stejné. Mohl bych mu o praktickém významu a výhodách údržby motocyklu kázat až do ochraptění, a na něj by to neudělalo sebemenší dojem. Po dvou větách na toto téma se mu v očích objeví skelný pohled. Pak převede hovor jinam nebo se prostě začne dívat stranou. Nechce o tom ani slyšet.

Sylvie na to má úplně stejný názor jako on. Ve skutečnosti je ještě důraznější. „To je ale něco úplně jinýho,“ říká, když má přemýšlivou náladu, a „To jsou pěkný kecý,“ když ji nemá. Oni tomu nechtějí rozumět. Nechtějí o tom ani slyšet. A čím víc se snažím přijít na kloub záhadě, proč mě spravování motorky baví a proč to oni nenávidí, tím víc mi odpověď prokluzuje mezi prsty. Kořeny toho původně drobného názorového rozdílu zřejmě leží mnohem hlouběji.

Neschopnost v úvahu nepřipadá – oba jsou velice bystří. Mohli by se naučit motorku seřítit za hodinu a půl, kdyby se dostatečně soustředili, a ušetřili by tak spoustu peněz, času i starostí, protože by se jim to mnohonásobně vrátilo. Oni to vědí. Nebo možná ne. Nevím, nikdy se jich na to neptám. Chci, abychom spolu dobře vycházeli.

Ale vzpomínám si, jak jsem jednou před barem v Savage v Minnesotě málem vyletěl z kůže. Ten den bylo neuvěřitelné horko, seděli jsme v baru asi hodinu, a když jsme vyšli ven, byly motorky tak rozpálené, že se na ně skoro nedalo nasednout. Nastartoval jsem a chystám se vyrazit, zatímco John svoji motorku zuřivě nakopává. Ucítím benzín, jako by za rohem stála rafinérka. Řeknu mu to a doufám, že mu dojde, že má přechlastaný motor.

„No jo, taky to cítím,“ opáčí a dál prudce sešlapuje nakopávačku. Snaží se motor nahodit, dupe na to jako o život a já nemám, co bych k tomu dodal. Nakonec se mu pot po tvářích doslova lije. Je opravdu udýchaný a na další pokusy už nemá sílu. Poradím mu, aby vyndal svíčky, osušil je a taky nechal vyvětrat válce. Mezitím si dáme ještě jedno pivo.

To snad ne! Přece po něm nemůžu chtít, aby se s tím takhle babral.

„Jak babral?“

„Nechce se mi vyndávat nářadí a mazat se s tím. Nevidím jedinej důvod, proč by to nemělo chytnout. Je to úplně nová mašina a já dělám všechno přesně podle návodu. Hele, sytič je naplno, přesně jak má bejt.“

„Ty máš sytič *naplno*?!“

„Tak to bylo v manuálu.“

„Ale to se dělá, jen když je studený motor!“

„Vždyť jsme byli uvnitř nejmíň půl hodiny,“ opáčí.

Tohle mě úplně dorazí. „Ale dneska je horko, Johne. Za půl hodiny ti motor nevychladne ani v zimě.“

Poškrábe se na hlavě. „Tak proč to tam teda nenapíšou?“ Zatáhne sytič a motor na druhé nakopnutí chytne. „A je to,“ prohlásí zvesela.

Hned druhý den jsme se vydali do stejných míst a stalo se mu to

zas. Tentokrát jsem se zařekl, že vůbec neotevřu pusou, a když na mě žena naléhala, abych mu šel pomoci, zavrtil jsem hlavou. Řekl jsem jí, že dokud John nebude chtít opravdu pomoci, tak ho moje rady jenom naštvou. Šli jsme si tedy sednout do stínu a čekali jsme.

Všiml jsem si, že když dupal na nakopávačku, choval se k Sylvii nadměru zdvořile, což znamenalo, že uvnitř zuří, a ona po nás mezitím házela utrápené pohledy. Kdyby se mě na cokoliv zeptal, okamžitě bych mu se vším pomohl, ale on se nezeptal. Trvalo mu nejmíň čtvrt hodiny, než motorka chytla.

Později jsme pili pivo u jezera Minnetonka a všichni u stolu mluvili jeden přes druhého, jenom John mlčel. Vřelo to v něm jako v papiňáku. Pořád to v sobě dusil. Nakonec začal mluvit, asi aby upustil trochu páry: „Víš... když ji nemůžu nastartovat, úplně mě to... prostě v duchu zuřím jako čert. Napadají mě úplně paranoidní myšlenky.“ Nejspíš se tím trochu uvolnil, a dodal: „Měli na skladě poslední kus, a to byl tenhle ten vergl. Nevěděli, co s ním, jestli ho mají poslat zpátky do fabriky nebo prodat do starýho železa... a pak na poslední chvíli zahlídli mě, jak vcházím do dveří, osmnáct set doláčů v kapse. Došlo jim, že mají po problémech.“

Monotónním hlasem jsem mu zopakoval svůj názor, že by si měl motorku seřizovat sám, a on se mě opravdu snažil poslouchat. Někdy se vážně snaží. Potom se ale znovu zasekl, šel nám všem k baru koupit pítí a už jsme se k tomu nevrátili.

Není tvrdohlavý, omezený, líný, ani hloupý. Nedalo se to jednoduše vysvětlit. Ve vzduchu tedy zůstal viset otazník – bylo to jako hádanka, kterou nakonec vzdáte, protože nemá cenu chodit jako pešek okolo a marně hledat odpověď.

Napadlo mě, jestli to náhodou nejsem já, kdo má takové divné názory, ale zjistil jsem, že ne. Většina motorkářů, kteří hodně jezdí, si své motorky umí seřadit sama. Majitelé aut se v motoru obvykle nehrabou, protože každé trochu větší město má autoservis s drahými hydraulickými zvedáky, speciálním nářadím a diagnostikou, jakou si běžný řidič nemůže dovolit. Motor u auta je navíc složitější a hůř přístupný než u motorky, takže je daleko rozumnější nechat ho opravit v servisu. Ale pokud jde o Johnovu motorku, což je BMW R60, vsadím se, že odsud až do Salt Lake City na ni nenajde mechanika. Jestli mu vyhoří kontakty nebo odejdou svíčky, cesta pro něj skončila. Víím, že s sebou nevezve náhradní kontakty, vždyť ani neví, co to je. Pokud mu motorka vypoví službu na západě Jižní Dakoty nebo v Montaně, nevím, co si počne. Možná ji prodá Indiánům. Teď víím ale přesně, co se mu honí hlavou.

Usilovně se snaží na takovou možnost vůbec nemyslet. Bavoráky jsou proslulé tím, že vám na cestě nekleknou, a právě na to John sází.

Říkal jsem si, že třeba mají Sutherlandovi takový zvláštní přístup jenom k motorkám, ale později jsem přišel na to, že se to týká i jiných věcí... Když jsem u nich jednou ráno čekal v kuchyni, až se připraví na cestu, všiml jsem si, že jim kape kohoutek u dřezu. Vzpomněl jsem si, že kapal, už když jsem tam byl posledně, a že vlastně kape od nepaměti. Něco jsem k tomu poznamenal a John řekl, že se tam pokoušel dát nové těsnění, ale že to nefungovalo. Nic jiného neřekl, a tím pro něj celá záležitost zřejmě skončila. Když se pokusíte spravit kapající kohoutek a ono se vám to nepodaří, musíte se s ním prostě naučit žít.

Napadlo mě, jestli jim to věčné kap-kap-kapání neleze náhodou na nervy, když ho musí poslouchat celé dny, týdny a roky, ale nepozoroval jsem, že by je to nějak rozčilovalo nebo trápilo. Došel jsem tedy k závěru, že je takové věci jako kapající kohoutky prostě neštvou. Některým lidem to zkrátka nevadí.

Už ani nevím, proč jsem vlastně změnil názor... Jednoho dne jsem to zničehonic vycítil. Možná za to mohla jemná změna v Sylviině náladě pokaždé, když se snažila mluvit a kapání se ozývalo obzvlášť hlasitě. Má velice tichý hlas. Když se jednou snažila mluvit i přes to kapání a do kuchyně vrazily děti a skočily jí do řeči, neudržela se a rozkřikla se na ně. Možná by se tolik nerozzlobila, kdyby ji kohoutek nerušil. Vybuchla kvůli tomu kapání a dětskému povyku zároveň. Tehdy mě ale opravdu zarazilo, že nespádá vinu na nespravený kohoutek a že ji na něj *úmyslně* nespádá. Ona ho vůbec neignorovala! Měla na něj vztek a dusila ho v sobě – ten zatracený kohoutek ji přiváděl k šílenství! Ale z neznámého důvodu to nemohla přiznat.

Proč by měl v sobě člověk dusit vztek na nefunkční kohoutek? divil jsem se.

Pak se mi nad hlavou rozsvítila žárovíčka, všechno do sebe i s údržbou motocyklu krásně zapadlo a já si pomyslel: No jasně!

Tady nejde o údržbu motocyklu, ani o kohoutek. Oni se nedokážou smířit s technikou jako takovou. Pak do sebe začaly zapadat i další věci a já už věděl, v čem je zakopaný pes. Jak Sylvii lezl na nervy jeden známý, který tvrdil, že programování je „tvůrčí práce“. Vzpomněl jsem si na všechny ty jejich kresby, malby a fotografie, na kterých nebyla jediná technická věc. Samozřejmě, že se na ten kohoutek nerozčílí, napadlo mě. Přechodný vztek na něco, co z hloubi duše a dlouhodobě nenávidíte, v sobě totiž vždycky potlačíte. Samozřejmě, že John pokaždé vypne, když se objeví téma opravy motocyklu, i když je jasné, že tím trpí. Mluví

se totiž o technice. No jasně, je to jasné jak facka. Když si to uvědomíte, je to vlastně strašně jednoduché. Utíkají před technikou do přírody, kde je čerstvý vzduch a kde svítí sluníčko – to je pro ně hlavní důvod, proč na motorce vyjíždějí z města. Když pak přivedu na techniku řeč na místě, kde jí už podle svého názoru konečně unikli, oba je to úplně srazí k zemi. Proto se rozhovor vždycky zlomí a zamrzne, když na tohle téma přijde řeč.

Zapadá do toho víc věcí. Čas od času se oba rozmrzele a pokud možno co nejstručněji zmíní o „tom“ nebo o „tom všem“, jako třeba ve větě „Nedá se tomu uniknout.“ Když jsem se zeptal: „A čemu vlastně?“, odpověď většinou zněla: „Tomu všemu,“ „Jak je to všechno nalinkováno,“ nebo dokonce „Systému.“ Sylvie jednou na svou obranu prohlásila: „Ty se s tím vyrovnat dokážeš,“ což mi tehdy sice strašně polichotilo, ale styděl jsem se zeptat, co „to“ vlastně je, a nepřestal jsem si s tím lámat hlavu. Myslel jsem, že to bude něco záhadnějšího než obyčejná technika. Ale teď je mi jasné, že „to“ opravdu byla hlavně, ne-li výhradně, technika. I když ani to není úplně pravda. „To“ je jakási síla, ze které se technika rodí, je to něco neurčitého, ale rozhodně nelidského, neživého, před čím prchají, ale čemu nemůžou uniknout. Líčím to tu příliš neobratně, ale bez těch silných výrazů a přesné definice to podstatu problému zhruba vyjadřuje. Existují lidé, kteří technice rozumí a kteří jí ovládají, ale to jsou technokrati, kteří svoji práci popisují nelidským jazykem. Pořád jenom melou o součástech a vztazích mezi věcmi, o kterých člověk v životě neslyšel, a vůbec to nedává smysl, i když to slyšíte poněkolkáté. A ta jejich obludná mašinérie dál polyká půdu a znečišťuje vzduch i jezera, není možné se jí postavit na odpor a jen stěží se jí dá uniknout.

K takovému postoji není těžké dospět. Zajděte si v nějakém velkém městě do průmyslové čtvrti a rozhlédněte se kolem sebe – všude samá technika. Chrání ji vysoké ploty s ostnatým drátem, zamčená vrata a nápisy NEVSTUPOVAT, za nimi se ve špinavém oparu rýsují podivné, šeredné obrysy z kovu a cihel, jejichž účel je vám neznámý a jejichž pány nikdy nespátíte. Nechápete, k čemu to je, nikdo vám neřekne, proč tam ty budovy stojí, a tak cítíte jen odcizení a chlad, jako byste tam nepatřili. Ten, kdo to všechno vlastní a kdo tomu rozumí, nechce, abyste se motali kolem. Celá tahle technika z vás tak trochu udělala cizince ve vlastní zemi. Už jen z toho, jak záhadně na první pohled vypadá, vytušíte vzkaz: „Vypadni odsud.“ Víte, že někde pro to všechno existuje vysvětlení a že technika lidstvu nepochybně přináší nějaký ne-

přímý užitek, ale před sebou vidíte něco jiného: nápisy NEVSTUPOVAT a CIZÍM VSTUP ZAKÁZÁN. Nevidíte nic, co by sloužilo lidem, naopak vidíte lidi, kteří jako mravenci slouží těm podivným, nepochopitelným monštrům. Napadne vás: I kdybych do toho patřil, i kdybych tu nebyl cizincem, byl by ze mě jenom další mravenec, který by téhle mašinérii sloužil. Takže nakonec ve vás zvítězí nepřátelství, což je podle mě onen prazáklad, který leží pod jinak nevysvětlitelným chováním Johna a Sylvie. Všechno, v čem se objevují ventily, hřídele a francouzáky, je součástí onoho oddlištěného světa, o kterém vůbec nechťejí uvažovat. Nechťejí se s tím špinit.

Pokud je to tak, nejsou v tom sami. Nepochybně se v téhle věci řídí svými opravdovými pocity a nesnaží se nikoho napodobovat. Ale spousta dalších lidí se chová stejně, aniž by někoho napodobovali, a mají na techniku podobný názor. Když je pak začnete vnímat jako skupinu, jak to dělají novináři, vyvstane před vámi iluze masového antitechnického hnutí. Celé tohle antitechnické levicové křídlo se vyrohuje zdánlivě odnikud a křičí: „Zastavte techniku. Dejte ji někam pryč, my ji tady nechceme.“ Lidi ještě pořád drží na uzdě řídká pavučina logiky, která jim říká, že bez továren by přišli o práci a svoji životní úroveň. Ale v člověku dřímají síly mocnější než logika – jsou v něm odjakživa. A pokud ve své nenávisti vůči technice dostatečně zesílí, můžou tu pavučinu protrhnout.

Lidi, kteří brojí proti technice a proti systému, strkáme stereotypně do jednoho pytle jako „hipíky“ nebo „beatniky“ a budeme je tam strkat i nadále. Ale tím, že pro jednotlivce vymyslíte novou škatulku, z nich ještě stádo neuděláte. John a Sylvie nejsou žádné ovce a není taková ani většina lidí, kteří krácejí stejnou cestou. Zdá se, že se bouří právě proti tomu, být součástí stáda. Mají pocit, že technika jde ruku v ruce se silami, které se z nich snaží udělat ovce, a to se jim nelíbí. Prozatím se uchylují k pasivní rezistenci a při každé možné příležitosti utíkají do přírody a tak podobně, ale tahle pasivita nemusí trvat věčně.

Nesouhlasím s nimi, pokud jde o údržbu motocyklu, ale není to proto, že bych neměl pro jejich antitechnické pocity pochopení. Domnívám se totiž, že když před technikou utíkají nebo ji nenávidí, stojí tak sami proti sobě. Buddha, božská podstata, spočívá stejně spokojeně v obvodech počítače nebo převodovce motocyklu jako na vrcholku hory či v korunních plátcích květiny. Myslet si něco jiného znamená ponižovat Buddhu – a tudíž ponižovat sama sebe. Právě toto chci probrat ve své šotókvě.

Močály už máme za sebou, ale ve vzduchu je pořád takové vlhko, že se můžete podívat přímo do žlutého kotoučku slunce, jako by byl na obloze kouř nebo smog. Ale teď jsme v zelené venkovské krajině, farmy jsou tu čisté a bílé, jako ze škatulky. A žádný kouř ani smog tu není.

2

Cesta se vine a klikatí... občas zastavíme, abychom si odpočali, nabědváme se, nezávazně tlacháme a pomalu si zvykáme na dlouhou cestu. Nastupující odpolední únava vyvažuje vzrušení z prvního dne. Postupujeme vytrvale kupředu, ani rychle, ani pomalu.

Začal foukat boční jihozápadní vítr a motorka se opírá do poryvů, zdánlivě sama od sebe, aby vyrovnala jejich odpor. Už chvíli mám z téhle silnice podivný pocit nebo předtuchu, jako by nás někdo pozoroval nebo jel za námi. Ale vpředu není jediné auto a v zrcátku vidím kus za sebou jen Johna a Sylvii.

Ještě nejsme v Dakotách, ale široké lány naznačují, že se k nim blížíme. Na některých polích se jako na hladině oceánu houpou dlouhé vlny modrých kvítků lnu. Křivka kopců je rozmáchlejší než dřív a dominuje všemu kolem nás, až na oblohu, která je ještě rozlehlejší. Statky v dálce jsou tak malé, že je sotva vidíme. Krajina se začíná otevírat.

Mezi Středozápadními a Velkými pláněmi neexistuje žádná ostrá hranice. Scenérie se mění postupně, že si to ani neuvědomíte – jako když vyplujete na moře z lehce zčeřeného přístavu, všimnete si, že se vlny začaly více vzdouvat, otočíte se a zjistíte, že vám pevnina zmizela z dohledu. Ubylo tu stromů a já si najednou uvědomím, že to nejsou původní druhy. Lidi si je sem přivezli a nasázeli kolem domů a v alejích mezi poli, aby tam lámaly vítr. Ale jinak nikde žádný podrost ani semenáčky – jenom tráva, občas polní kvítí a plevel, ale hlavně tráva. Jsme v travnaté krajině. Dorazili jsme na prérii.

Mám dojem, že nikdo z nás úplně nechápe, jaké ty čtyři červencové dny na prériích vlastně budou. Když přes ně člověk jede autem, vzpomíná si vždycky jen na velkou placku, obrovskou prázdnou krajinu, kam až oko dohlédne, a naprostou jednotvárnost a nudu. Jedete celé hodiny a jako byste stáli na místě, přemýšlíte, jak dlouho to ještě bude trvat, než se na cestě objeví zatáčka, než se v krajině, která se táhne od obzoru k obzoru, něco změní.

John měl strach, že Sylvie tak náročnou cestu nezvládne, a navrhoval, aby za námi do Billingsu v Montaně přiletěla. Spolu se Sylvií jsem mu to však rozmluvil. Tvrdil jsem, že tělesná námaha člověku vadí jen tehdy, když má špatnou náladu. Pak se totiž upne na cokoliv, co je mu nepříjemné, a prohlásí to za příčinu. Ale při správné náladě na tělesných útrapách příliš nezáleží. Když jsem přemýšlel o Sylviiných náladách a pocitech, nedokázal jsem si představit, že by si mohla stěžovat.

Když navíc přiletíte do Skalistých hor letadlem, spatříte je v určitém kontextu, jako krásnou krajinu. Když tam ale dorazíte po několika dnech tvrdé jízdy přes prerie, vnímáte je jinak – jako cíl, jako zemi zaslíbenou. Kdybychom tam my tři, John, Chris a já, dojeli s takovýmhle pocitem a Sylvie by se na ně dívala jako na „pěkné hory“, byli bychom z toho ještě víc rozladění, než když spolu projedeme vyprahlými a jednotvárnými Dakotami. Kromě toho si s ní rád povídám, a myslím tím pádem i na sebe.

Když se rozhlížím po zdejších pláních, v duchu jí říkám: „Vidíš to?... Vidíš?“ a myslím, že to vidí. Doufám, že později na těchhle preriích spatří a ucítí něco, o čem před ostatními nemluvím, protože jsem to už vzdal. Něco tu je, protože tady nic jiného není, a člověk si toho může všimnout, protože tu ostatní věci scházejí. Někdy se zdá, že Sylvii jednotvárnost a nuda života ve městě dost deprimují, a tak mě napadlo, že tady uprostřed nekonečné trávy a věčného větru možná spatří něco, co se člověku někdy zjeví, když jednotvárnost a nudu přijme. Je to tu, ale nedokážu to pojmenovat.

Teď však vidím na obzoru něco jiného, co ostatní zřejmě nevidí. V dále se na jihozápadě – je to vidět jenom z vršku tohoto kopce – rýsuje temná linka. Blíží se bouřka. Tak tohle možná byla ta předtucha. Schválně jsem před tím zavíral oči, ale celou dobu jsem tušil, že při téhle vlhkosti a větru je to víc než pravděpodobné. Škoda, že bude přšet hned první den, ale jak už jsem řekl, na motorce obraz pouze nesledujete – jste přímo v něm. A bouřky k němu rozhodně patří.

Pokud by šlo jen o prudkou přeháňku nebo osamocené bouřkové mračno, mohli bychom je zkusit objet, ale tohle je něco jiného. Ten dlouhý černý pás bez varovných cirů znamená studenou frontu. Studené fronty jsou prudké, a když přicházejí od jihozápadu, bývají nejprudší. Často s sebou přinášejí tornáda. To je pak nejlepší někam zalézt a počkat, dokud se nepřezhenou. Netrvají totiž dlouho a v chladném vzduchu za nimi se pak dobře jede.

Nejhorší jsou teplé fronty, mohou totiž trvat celé dny. Pamatuju si, jak jsme před pár lety jeli s Chrisem na výlet do Kanady a po dvou stech kilometrech nás zničehonic přepadla teplá fronta. Měla nás před ní varovat spousta věcí, ale tehdy jsme si jich nevšimli. Bylo to celé dost hloupé a trapné.

Jeli jsme na malé motorce s výkonem šest a půl koní, měli jsme s sebou příliš mnoho věcí a příliš málo zdravého rozumu. Motorka to proti mírnému čelnímu větru nevytáhla na víc než na sedmdesát, nebyla na takové jízdě dělaná. První večer jsme dojeli k nějakému velkému jezeru v Severních lesích a v průřezu mračen, která pak trvala celou noc, jsme rozbili stan. Zapomněl jsem ale kolem cely vyryt stružku, takže ve dvě v noci nám vrazil do stanu proud vody a zmáčel oba spacáky. Moc jsme toho nenaspali a druhý den ráno jsme byli promočení a otrávení. Myslel jsem, že když prostě pojedeme dál, déšť za chvíli opadne, ale štěstí nám nepřálo. Kolem desáté byla obloha tak černá, že všechna auta měla zapnutá světla. A pak se spustilo hotové peklo.

Měli jsme na sobě ponča, která nám v noci sloužila jako stan. Ta se teď ve větru roztáhla jako plachty a zpomalila nás na padesát kilometrů za hodinu, i když jsme jeli na plný plyn. Na silnici stálo pět centimetrů vody. Všude kolem nás třískaly blesky. Vzpomínám si, jak nás předjíždělo auto a z něj na nás zírala užaslá ženská tvář. Nechá-pala, co v takovém počasí proboha děláme na motorce. A já bych jí to vysvětlit nedokázal.

Motorka zpomalila nejdřív na čtyřicet, pak na třicet. Potom začala vynechávat, pochrchlávat, střílet a prskat, až se sotva plazila rychlostí osm nebo deset kilometrů v hodině. V té chvíli jsme u vykáceného lesa narazili na starou omšelou benzinku a zajeli k ní.

Stejně jako John jsem se tehdy neobtěžoval tím, že bych se o údržbu motocyklu nějak zajímal. Pamatuju si, jak jsem držel pončo nad hlavou, aby na nádrž nepršelo, a houpal motorkou mezi nohama. Zdálo se mi, že to v nádrži šplouchá. Podíval jsem se na svíčky, na kontakty i na karburátor a dupal jsem na nakopávačku, dokud jsem nepadl vyčerpáním.

Zašli jsme dovnitř, kde měli taky výčep a restauraci, a dostali jsme připálený steak. Pak jsem šel ven a zkusil to znovu. Chris se mě pořád vyptával, až mě to začalo štvať, protože nechápal, jak je situace vážná. Nakonec jsem uznal, že to nemá smysl, a vzdal to. Hned mě ten vztek na něj přešel. Co nejopatrněji jsem mu vysvětlil, že máme po výletě – na téhle dovolené už na motorce nikam nepojedeme. Chris navrhl, abych se podíval, jestli nám nedošel benzin, což jsem už před-

tím udělal, anebo abych sehnal mechanika. Ale o tom jsme si mohli nechat zdát – všude kolem byly jen pokácené borovice, křoví a děšť.

Posadil jsem se s Chrisem do trávy u krajnice a poraženecky zíral do houští mezi stromy. Trpělivě jsem mu odpovídal na všechny otázky, až jich začalo postupně ubývat. Potom Chris konečně pochopil, že náš výlet na motorce opravdu skončil, a začal brečet. Myslím, že mu tehdy bylo osm.

Dostopovali jsme zpátky domů, půjčili si přívěsný vozík a připojili ho za auto. Vrátili jsme se pro motorku a odvezli ji domů. Pak jsme se na stejnou cestu vypravili autem. Ale už to nebylo ono a nijak zvlášť nás to nebavilo.

Jednou večer po práci, asi dva týdny po dovolené, jsem rozebral karburátor, abych zjistil, v čem byl problém, ale pořád jsem nemohl na nic přijít. Chtěl jsem ho trochu odmastit, než ho dám zpátky, a otočil jsem palivovým kohoutkem, abych si upustil trochu benzínu. Nevytekla ani kapka – nádrž byla prázdná. Nemohl jsem tomu uvěřit. Ještě teď nad tím kroutím hlavou.

Stokrát jsem se za svoji hloupost v duchu nakopal do zadku a myslím, že to nikdy úplně nepřekousnu. Benzín, co jsem viděl šplouchat v nádrži, musela být rezerva, kterou jsem ale nezapnul. Pořádně jsem to nezkontroloval, protože jsem si myslel, že motor přestál fungovat kvůli dešti. Tehdy jsem ještě nechápal, jak jsou takové zbrklé závěry nerozvážné. Teď sedíme na motorce, která má osmadvacet koní, a já beru její údržbu opravdu vážně.

Zničehonic mě John předjede a dlaní obrácenou dolů mi naznačuje, abych zastavil. Zpomalíme a hledáme místo, kde bychom na šterkové krajnici zastavili. Betonová silnice je na okraji ostrá a šterk se tu dost smeká. Takový manévr se mi ani trochu nelíbí.

Chris se ptá: „Proč zastavujeme?“

„Myslím, že jsme přešli odbočku,“ říká John.

Otočím se, ale nic nevidím. „Žádnou značku jsem neviděl,“ já na to.

John zavrtí hlavou. „Byla velká jak vrata od stodoly.“

„Opravdu?“

John i Sylvie přikývnu.

John se ke mně nakloní, prohlíží si mapu a ukazuje mi, kde byla naše odbočka a za ní přejezd nad dálnicí. „Tuhle dálnici jsme už přešli,“ říká. Má pravdu. To je trapné. „Vrátíme se, nebo pojedeme dál?“ zeptám se.

Zamyslí se. „Já myslím, že se vracet nemusíme. Pojedeme prostě dál. Dostaneme se tam tak jako tak.“

Když se teď táhnu za nimi, napadá mě: Jak se mi to jen mohlo stát? Té dálnice jsem si skoro nevšiml. A taky jsem jim zapomněl říct, že jedeme do bouřky. Začínám být trochu nervózní.

Hradba bouřkových mraků je už větší, ale nepřibližuje se tak rychle, jak jsem si původně myslel. To není moc dobré. Když fronta rychle nastoupí, rychle se taky přežene. Když se ale blíží takhle pomalu, můžeme v ní uvíznout na dost dlouhou dobu.

Stáhnou si rukavici zuby a sáhnou na hliníkový kryt motoru. Má správnou teplotu. Ruku na něm sice neudržím dlouho, ale nespálím se. Všechno je, jak má být.

Vzduchem chlazené motory se můžou při velkém přehřátí „zadřít“. Tenhle motor se už jednou zadřel... vlastně se zadřel třikrát. Čas od času motorku zkontroluju, stejně jako bych prohlížel pacienta po infarktu, i když by měl být podle všech příznaků vyléčený.

Když se motor zadře, písty se roztáhnou příliš velkým žárem a stěny válců jsou pro ně najednou moc úzké. Písty se do nich zaseknou – někdy se s nimi dokonce spečou – motor se pak kousne, tím pádem se kousne i zadní kolo a celá motorka jde do smyku. Když se mi to stalo poprvé, málem jsem přeletěl přes řídítka a můj spolujezdec mi skoro seděl na zádech. Asi v padesátce se motor zase uvolnil a rozběhl, ale já jsem zastavil, abych se podíval, co se stalo. Můj spolujezdec se zmožil na jedinou otázku: „Co to prosím tě vyvádíš?“

Pokrčil jsem nechápavě rameny, byl jsem totiž stejně zmatený jako on. Kolem nás svištěla auta a já tam jenom stál a zíral. Motor byl tak rozpálený, že se vzduch kolem něj jen tetelil – cítili jsme, jak z něj sálá žár. Když jsem na něj položil nasliněný prst, zasyčel jako horká žehlička. Jeli jsme tedy pomalu domů a z motoru se teď ozývalo bouchání, což znamenalo, že písty už ve válcích nesedí a motor musí na generálku.

Dovezl jsem motorku do servisu, protože jsem si myslel, že to není natolik důležité, abych se do toho pouštěl sám. Musel bych se naučit všechny ty složité úkony, možná bych si musel objednat i díly a speciální nářadí. Proč bych s tím ztrácel tolik času, když to může udělat někdo za mě, a za kratší dobu – zkrátka jsem se na to díval jako John.

Servisní dílna se od dílen, jaké jsem si pamatoval z dřívějšíka, dost lišila. Místo mechaniků, kteří mi tehdy připadali jako úctyhodní veteráni, tady stáli obyčejní kluci. Na plné pecky tam řvalo rádio, oni se mezi sebou bavili a dělali blbiny a mě si nejspíš vůbec nevšimli. Když se nakonec jeden z nich přiloudal, sotva to bouchání pístů poslechl a hned prohlásil: „No jó, to budou ventily.“

Ventily? Mělo mě hned napadnout, co se bude dít dál.

O dva týdny později jsem jim zaplatil sto čtyřicet dolarů, opatrně motorku v různých nízkých rychlostech zajížděl a pak po patnácti stech kilometrech konečně zatáhl za plyn. Asi ve sto dvaceti se motor zadřel znovu a při padesátce se zase uvolnil, stejně jako poprvé. Když jsem motorku dovezl zpátky do servisu, obvinili mě, že jsem ji pořádně nezajel, ale po dlouhém dohadování přistoupili na to, že se na ni podívají. Udělali jí další generálku a pak ji projeli ve vysoké rychlosti sami.

Tentokrát se zadřela i jim.

Při třetí generálce o dva měsíce později vyměnili válce, osadili karburátory většími hlavními tryskami, zpomalili časování ventilů, aby motor běžel co nejhladčeji, a řekli mi: „Nejezděte s ní moc rychle.“

Motorka byla celá zamaštěná a nešla nastartovat. Zjistil jsem, že jsou odpojené svíčky. Zapojil jsem je a nastartoval. A teď se opravdu ozvaly ventily. Oni je neseřídili. Když jsem je na to upozornil, přišel kluk se špatně nastaveným francouzákem, nasadil ho na šroub u hliníkové krytky ventilu a vši silou zabral. Oba šrouby strhl.

„Doufám, že je máme ještě na skladě,“ řekl.

Přikývl jsem.

Přinesl kladivo a majzlík a začal šrouby odsekávat. Když prorazil první krytku, viděl jsem, jak vráží majzlík přímo do hlavy motoru. Další ranou se úplně minul, praštil kladivem do motoru a uštípl kus ze dvou chladicích žeber.

„Nechte toho,“ řekl jsem slušně. Bylo to jako zlý sen. „Stačí, když mi dáte nějaké nové krytky, a já si ji vezmu tak, jak je.“

Co nejrychleji jsem odtamtud vypadl. S rozhrkanými ventily, strhlými šrouby u krytek a motorkou celou umaštěnou jsem ujížděl pryč. Když jsem překročil třicítku, ucítil jsem najednou příšerné otřesy. Zastavil jsem u chodníku a zjistil, že u motoru chybí dva ze čtyř upevňovacích šroubů a u třetího schází matka. Celý motor visel na jednom jediném šroubu. Šroub od napínáku rozvodového řetězu v hlavě taky nebyl, což znamenalo, že by se mohl člověk snažit sebevíc a ventily by stejně neseřídil. Hotová noční můra.

Myšlenku, že by John mohl svěřit svého bavoráka do péče podobných kutilů, jsem před ním ještě nikdy nevyslovil nahlas. Možná bych měl.

Pár týdnů jsem čekal, až se to stane znovu, a pak jsem zjistil, proč se motor zadírá. Mohl za to ulomený čep za pětadvacet centů ve vnitřním

okruhu rozvodu oleje, kvůli kterému se při vysokých rychlostech olej nedostával do hlavy.

Neustále mi vrtá hlavou jedno velké proč, a právě proto se nyní pouštím do téhle šotótkvy. Proč tu motorku tak zmasakrovali? Tihle lidi před technikou neutíkají jako John a Sylvie, oni se technikou živí. Ale takhle by to nezapackal ani šimpanz. Nebylo v tom nic osobního. Vůbec jsem si to nedokázal vysvětlit. Snažil jsem se v duchu vrátit do servisu, do té noční můry, abych si vzpomněl na všechno, co mohlo takový přístup zapříčinit.

Určitou stopu představovalo rádio. Na práci se nemůžete opravdu pořádně soustředit, když při tom posloucháte rádio. Možná si mysleli, že jejich práce nemá s usilovným přemýšlením nic společného, že stačí jen tak kroutit francouzákem. A když si k tomu pustíte rádio, bude to vlastně příjemnější.

A navíc s tou opravou strašně pospíchali. Všechno jen tak narychlo splácali a už to dál neřešili. Takhle si totiž přijdou na víc peněz – dokud si jednoho dne neuvědomí, že taková práce většinou zabere víc času nebo dopadne hůř.

Ale největší náповědou byl jejich výraz. Jen těžko by se dal popsat. Tvářili se příjemně, srdečně, přátelsky – a nezaujatě. Byli jako diváci. Skoro jako by tam sami před chvílí napochodovali a někdo jim vrazil do ruky francouzák. Vůbec svoji práci neprožívali. Nikdo o sobě neříkal: „Já jsem mechanik.“ Bylo vám jasné, že v pět odpoledne, nebo kdy jim ta osmihodinová směna skončí, se vším seknou a o práci pak ani myšlenkou nezavadí. Snažili se na ni nemyslet už během pracovní doby. Svým způsobem se jim tak dařila stejná věc jako Johnovi a Sylvii – žili s technikou, aniž by se jí jakkoliv zabývali. I když oni se jí vlastně zabývali, ale nekládali do ní nic ze sebe, stáli jakoby stranou, duchem mimo. Technika se jich přímo dotýkala, ale oni nejevili sebemenší zájem.

Nejen že tihle mechanici neobjevili ten zlomený čep, ale nějaký mechanik ho musel kdysi sám urazit, když špatně nasadil boční kryt motoru. Vzpomněl jsem si na slova předchozího majitele motorky. Jeden mechanik se zmínil o tom, jak se kryt těžko montuje zpátky. V tom byl tedy problém. Manuál na to upozorňoval, ale ten mechanik stejně jako ostatní příliš pospíchal nebo ho to vůbec nezajímalo.

Při práci jsem došel k závěru, že stejný nedostatek zájmu je vidět u počítačových příruček, na kterých dělám korektury. Ve zbývajících jedenácti měsících roku se totiž živím psaním a redakcí technických